14. Hafta: Hukuk Kaynaklarına Erişim ve Veri Bankaları / Yabancı Ülkelerden Örnekler (ABD, İtalya, Fransa, Almanya, İsviçre)

Hukuk Kaynaklarına Erişim ve Veri Bankaları

Hukuk kaynaklarına erişim tüm dünyada basılı ve elektronik kaynaklar kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Söz konusu kaynakların erişiminde göz önünde bulundurulması gereken iki önemli faktör, bu kaynakların sayıca çokluğu ve birbirleri ile olan bağlantılarınının kurulabilmesi zorunluluğudur. Özellikle bu iki faktör dikkate alındığında basılı erişim kaynakları hukuk kaynaklarımıza erişimde zamanla yetersiz kalmış ve hukukçuların gereksinimlerini tam olarak karşılayamaz duruma gelmiştir. Dolayısıyla hukuk kaynaklarına etkin ve isabetli erişim için günümüz bilişim teknolojileri kullanılarak yeni yöntemler geliştirilmiş ve hukuk veri bankaları oluşturularak basılı erişim kaynaklarında karşılaşılan sorunlar giderilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde, öncelikle yabancı ülkelerde hukuk kaynaklarına basılı ortamda erişim sağlayan temel başvuru kaynaklarına genel olarak değinilecek, İsviçre, Fransa, İtalya, Almanya, gibi gelişmiş ülkelerdeki ve Avrupa Birliği'ndeki hukuk veri bankalarından örnekler verilerek söz konusu kaynaklara elektronik ortamda erişim konusu irdelenecektir. Bu bilgiler ışığında ülkemizde elektronik ortamda hukuk kaynaklarına erişim yöntemleri de gözden geçirilerek bu konuda yapılmış ve yapılması gerekli çalışmalar tespit edilecektir.

YABANCI ÜLKELERDE HUKUK KAYNAKLARINA ERİŞİM VE VERİ BANKALARI

Yabancı ülkelerde hukuk kaynaklarına erişim, hem basılı ortamda bibliyografyalar, indeksler ve benzeri aracılığıyla hem de elektronik ortamda veri bankaları oluşturularak gerçekleştirilmektedir. Çalışmanın bu bölümünde veri bankalarının oluşturulmasına da kaynaklık eden basılı kaynaklar (bibliyografyalar, indeksler ve benzeri) gelişmiş ülkelerden örnekler verilerek tanıtılacaktır. Bunun yanı sıra yabancı ülkelerde hukuk veri bankalarının ortaya çıkışı ve gelişimi ele alınarak yine çalışma kapsamında yer alan yabancı ülkelerin hukuk veri bankaları hakkında bilgiler verilecektir. Yabancı ülkelere ilişkin olarak basılı hukuk kaynakları ve veri bankaları hakkında verilecek bilgiler ülkemizde hukuk kaynaklarına erişim amacıyla gerçekleştirilen faaliyetlerin durumunu saptamamıza yardımcı olacaktır.

Ülkemizde olduğu gibi yabancı ülkelerde de hukuk kaynaklarına ilişkin bibliyografyalar ve temel danışma kaynakları hazırlanmıştır. İsviçre, Almanya ve Amerika Birleşik Devletleri gibi gelişmiş ülkelerde söz konusu danışma kaynaklarından örnekler vermek ülkemizde bu tür kaynakların kapsam ve içerik açısından yeterli düzeyde olup olmadığı konusunda fikir sahibi olmamıza yardımcı olacaktır. Söz konusu yabancı ülkelerdeki hukuk kaynaklarına erişim amacıyla oluşturulmuş basılı bibliyografik kaynaklara sırasıyla örnekler verecek olursak:

İsviçre hukukuna ait yıllık bibliyografyalar, önemli mahkeme kararları ve yasalara ait bilgiler, İsviçre Hukukçular Derneği tarafından çıkarılmakta olan "Zeitschrift für Schwizerisches Recht Revue de Droit suisse" dergisinde yayınlanmaktadır. Bu dergi İsviçre hukukuna ait konularla ilgili temel bilgiler (doktrin, kanunlar, mahkeme kararları) "Schweizerische Juristische Karthotek" de yer almaktadır. Bu kartotek ayrıca Fransızca olarak da yayınlanmaktadır. ("Fisches Juridiques Suisses" de genel olarak Almanca kaleme alınan yazıların, Fransızca çevirisi bulunur). Her konu için ayrı ayrı hazırlanan Almanca veya Fransızca fişler zaman zaman yeniden yayınlanmakta ise de bu fişlerdeki bilgilere dayanarak yeni gelişmeleri takip etmek çok defa mümkün olamamaktadır. Bu fişler için Almanca ve Fransızca arama cetvelleri de broşür halinde yayınlanmaktadır.

Alman hukuk çevresi Almanya, Avusturya ve kısmen İsviçre olmak üzere üç ülkeden oluşmaktadır. Alman hukuk dilinde yapılan yayınlar özellikle özel hukuk alanında çalışanlar açısından önemli, vazgeçilmez yayınlardır. Alman hukukuna ve kaynaklarına ait genel bilgi

veren eserler "Einfrüg in das deutsche Recht" (Alman Hukuku'na Giriş) adı ile yayınlanan kitaplarda yer almıştır. Alman Hukuku'na giriş mahiyetindeki Fransızca ve İngilizce eserler ve burada belirtilmeyen Almanca yazılmış diğer eserler, kaynaklar, bibliyografyalar, hukuk alanında araştırma konularını inceleyen eserler bu kitabın ekinde verilmiştir.

Alman hukuku alanındaki temel diğer iki kaynak ise şunlardır:

1) Walter, Raimund – Ekkehard Wie finde ich juristische Literatur. Berlin, 2. basım 1983. 253s. Bu kitapta hukuk alanında araştırma yapacaklara gerekli bilgiler verilmektedir. Bu eserde ayrıca, kütüphane kataloglarından, hukuk alanında bilgisayarlardan yararlanma, Almanca yayınlanmış başlıca bibliyografyalar, hukuk tezleri hazırlama tekniği gibi bilgiler de yer almaktadır.

2) Dau, Helmut. Bibliographie juristischer Festschriften und Festschriftenbeiträge. Deutschland, Schweiz, Österreich. 5 cilt. [1864–1944; 1945–1961, 1961–1962, 1962–1966, 1967–1974, 1975–1979, 1980–1987, 1988–1990]. Bu bibliyografyada Alman hukuk dilinde yayınlanan armağanlar, toplu eserler ve burada yayınlanmış makaleler yer almaktadır. 1984 yılında yayınlanan ve 1864–1944 yılına ait olan 5. ciltte 1864–1979 yıllarına ait armağanların hangi ciltlerde bulunduğunu gösteren bir arama cetveli ve kütüphanecilik açısından hukuk armağanları konusunda görüş ve eleştirileri içeren bir önsöz de bulunmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yasama, yargı ve yürütmenin Federal Devlet ile federe eyaletler arasında bölünmüş olması bu alanda yapılacak hukukî çalışmalar açısından çeşitli güçlüklere neden olmaktadır.

A.B.D.'nde hukukun, her kademedeki mahkemelerin, özellikle Yüksek Mahkemenin önemli bir yeri vardır. A.B.D. hukukuna ait genel ansiklopedi konulara göre alfabetik olarak hazırlanmış ve 1983-84 yılında bastırılmış olan 10 ciltlik "The Guide to American Law Yearbook – Everyone's Legal Encyclopedia"dır. A.B.D. adalet hayatıyla ilgili ansiklopedi ise 3 cilt halinde 1987 yılında yayınlanan "Encyclopedia of the American juridical system: Studies of the principal institutions and processes of law"dır. Bu eser altı bölümden oluşmaktadır.

A.B.D.'nde Federal Devlet ile ilgili yürürlükteki yasalar konularına göre 50 bölüm halinde yayınlanmaktadır. "CFR. Code of Federal Regulations". Bazı bölümler için bir cilt yetmemektedir. Her bölüm sonunda arama cetvelleri yer almakta ve her yıl yürürlükteki tüm yasalar için bir cilt halinde arama cetvelleri yayınlanmaktadır (CFR. Index and Finding Aids).

A.B.D.'nde Federal Devlet yasaları, - federal ve federe devlet mahkemelerinin kararlarına ait notlarla birlikte – "USCA: United States Code Annotated. Annotations from Federal and State Courts" adıyla yayınlanmaktadır. USCA'da Federal Devlet yasaları, CFR'de olduğu gibi, konularına göre 50 bölüm halinde tasnif edilmiştir. Bazı istisnalar dışında genel olarak aynı konular aynı numaraları taşımaktadır. 1993 yılında USCA için genel arama cetveli 9 cilt halinde yayınlamıştır. A.B.D hukukunun mahkeme kararlarına ve karar tahlillerine dayanan ve konu üzerine alfabe sırasına göre hazırlanmış ansiklopedisi 1936-1948 yılları arasında yayınlanan 58 ciltlik "American Jurisprudence"tir (Karayalçın, 2001: 86-91).

Bu kaynakların yanı sıra yabancı ülkelere ilişkin bir çok ülkenin hukuk kaynaklarını içeren ve özellikle karşılaştırmalı hukuk çalışmalarında yararlanılan indeks ve bibliyografyalar da oluşturulmuştur. Bunlardan en önemlileri şunlardır:

Index to Legal Periodicals: 1907 yılından beri A.B.D.'nde yayınlanan bu bibliyografyada A.B.D., Kanada, Büyük Britanya, İrlanda, Avustralya ve Yeni Zelanda'da çıkan dergilerde ve yıllıklarda yayınlanan makaleler, kitap ve karar tahlilleri yer almaktadır. Tasnif, konulara göre alfabetik sırayla yapılmaktadır. Bu bibliyografya "Hukuk Kütüphaneleri Amerikan Derneği" ile işbirliği yapan bir özel yayınevi tarafından yayınlanmaktadır. 1955 yılından sonra yayınlanan bazı ciltler Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

Index to Foreign Legal Periodicals: "Hukuk Kütüphaneleri Amerikan Derneği" ile işbirliği yapılarak önce Londra Üniversitesi'ne bağlı "İleri Hukuk İncelemeleri Enstitüsü"

tarafından 1960 yılından beri yayınlanan, daha sonra Kaliforniya Üniversitesi tarafından yayınlanmasına devam edilen bu bibliyografyada İngiliz-Amerikan hukuk sistemi dışındaki (yabancı) önemli hukuk dergilerinde, yıllıklarda ve armağanlarda yayınlanan makaleler ve kitap tahlilleri tasnif edilmektedir. Tasnif, İngiliz dilinde tespit edilen konulara göre alfabetik sırayla yapılmaktadır. Yıllık ve beş yıllık toplu ciltler halinde yayınlanan bu bibliyografyada bütün hukuk dergileri, yıllıklar, armağanlar değil, her ülke için seçilmiş dergi, yıllık ve armağanlar taranmakta ve tasnif edilmektedir. Örneğin, Türk hukuku bakımından dergi ve yıllık olarak "İstanbul Hukuk Fakültesi Dergisi", "Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi" ve "Annales de la Faculté de Droit d'İstanbul" taranmaktadır. Bibliyografyada Türk hukukuna ait fişlerin tasnifi belli bir süre Prof. Dr. Yaşar Karayalçın tarafından yapılmıştır. Bu eserin bazı ciltleri Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

A Bibliography on Foreign and Comparative Law Books and Articles in English: Columbia Üniversitesinin "Yabancı ve Karşılaştırmalı Hukuk Okulu" tarafından yayınlanan bu temel bibliyografya Charles Szladits tarafından hazırlanmıştır. Bu bibliyografyada İngiliz - Amerikan hukuk grubu dışında kalan ve ayrıca karşılaştırmalı hukuku ilgilendiren İngilizce yayınlanmış kitap ve makaleler, konulara göre sistematik olarak tasnif edilmiştir (Karşılaştırmalı hukuk ve ilgili genel eserler – Genel kısım – Özel hukuk – Ticaret hukuku – İş hukuku – Usûl hukuku – Ceza hukuku – Ceza usûl hukuku – Kamu hukuku – Devletler özel hukuku). Bibliyografya esas itibariyle Columbia Üniversitesi Hukuk Kütüphanesindeki kaynaklara dayanılarak hazırlanmıştır.

Guide to Foreign Legal Materials. French, German, Swiss: Szladits tarafından hazırlanan bu rehber Fransız, Alman ve İsviçre hukuku olmak üzere üç bölüme ayrılmıştır. Her bölümde o hukuk sistemine ait genel bilgilerden sonra bibliyografyalar, yasalar, mahkeme kararları, ansiklopedi ve sözlükler, doktrinle ilgili başlıca yayınlar hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir.

Catalogue des sources de documentation juridique dans le monde. A register of legal documentation in the world: Unesco tarafından 2. baskısı 1957 yılında yayınlanan bu rehberde her ülke için yasalar – mahkeme kararları – meslekî ve akademik kuruluşlar – kütüphaneler, dergiler, bibliyografyalar hakkında bilgi verilmektedir. Bu eser Fransızca ve İngilizce olarak hazırlanmıştır.

Internationale Bibliographie der juristischen Nachschlagewerke: K.Stollreither tarafından hazırlanan ve 1955 yılında yayınlanan bu eserin I. bölümünde genel müracaat eserleri (uluslararası ve ulusal bibliyografyalar), ansiklopediler, II. bölümünde genel olarak hukuk danışma kaynakları, uluslararası ve ulusal bibliyografyalar, hukuk ansiklopedi ve sözlükleri, III. bölümünde hukukun belli alanlarında her ülkede yayınlanan bibliyografyalar, ansiklopediler, hukuk sözlükleri, yasa ve karar metinleri, dergiler, toplu eserler ve başlıca kitaplar yer almaktadırlar.

Ayrıca, yine belirtmek gerekir ki, Türkçe ve yabancı dilde yayınlanmış hukuk dergilerinin (ve hangi sayılarının) Türkiye'de hangi kütüphanelerde bulunduğunu gösteren eser 1982 yılında Oya Fişekçi tarafından hazırlanmıştır. Bu eser hukuk konulu süreli yayınlar toplu kataloğudur (Fişekçi, 1982).

Bir konuda belli bir yabancı hukuk sisteminde kabul edilmiş çözüm yollarını, ileri sürülmüş fikirleri, mahkeme kararlarını değerlendirebilmek için ayrıca o hukuk sisteminin özelliklerini bilmek ve göz önüne almak gerekir. Yabancı hukuk sistemine ait temel bibliyografyaları, indeksleri, yasa kaynaklarını, mahkeme kararlarının yayınlandığı kaynakları bilmeden verimli, ciddi ve güvenilir bir çalışma yapmak olası değildir (Karayalçın, 2001: 85).

Yabancı ülkelerde, hukuk araştırmaları genelde güncel çalışma belgelerinden ortaya çıkan kaynaklara dayalı olarak gerçekleştirilir; kanunlarla ilgili notlar, kılavuzlar gibi. İleri düzeydeki çalışmalarda kullanılan yöntemlerde ise daha titiz bir çalışma gerekmektedir. Geleneksel çalışma araçlarına bağlı kalacak olursak, her şeyden önce hukuk dergileri

tarafından hazırlanmış tablolar ve fihristler kullanılabilir. Diğer taraftan, yargı kararlarıyla ilgili değişik tipte fihristler üzerinde yapılacak araştırmalar, belirli bir dergiye bağlı kalmadan da yapılabilir. Yabancı ülkelerdeki basılı hukuk kaynaklarına ilişkin söz konusu çeşitli yapıları içine alan erişim araçları bilinen 3 kategoride ortaya çıkmaktadır:

1) *Hukuk kartotekleri (kart dizinleri)*

Bu kartotekler (ya da kart dizinleri) ilgili konu metnine uygun olarak başlık sırasını takip etmektedir. Her başlık için, gerektiğinde aktarıldığı şekilde, ki bunlar harf ya da rakamlar halindedir, dikkatlice incelenen kararların oluşturduğu uygulama konularını içine alan kartlar hazırlanmaktadır. Belirgin kanuni düzenleme notlarının bulunduğu her fişte (kartta) ayırıcı özelliği bulunan kararların yayınlarına göndermelerle birlikte, alınan kararların bir özeti ya da incelenen sorunun kısa bir tanımı verilmektedir. Bu kartoteklerin çoğunda işaret edilen problemlere değinen bilimsel içtihat başlıkları ya da çalışmalardan da bahsedilmektedir. Kartoteklere eklenen yeni fiş katalogları periyodik olarak abonelere gönderilmekte böylelikle bilgiler güvenilir bir şekilde güncellenmektedir. Ancak bu araçlardan bazıları dikkat çekici boyutlara ulaşmaktadır ve on binlerce fişi içermektedir. Bazen gereksiz yere yinelenmiş bu bilgi yığını çoğu zaman bu fişlerin incelenmesini zorlaştırmaktadır. Böyle bir ortamda bu bilgilerin bilgisayar aktarılmasıyla, kapsamındaki bilgilerin tamamıyla faydalanılabilir hale gelmesi mümkün kılınabilir. İsviçre Hukuku'na ilişkin olarak aşağıda belirtilen kaynaklar bu tip çalışmalara örnek olarak verilebilir:

a) Konuyla ilgili olarak gerçekleştirilen ve gerçekten de dikkat çekici çalışmalardan bahseden: *Kartothek zum schweizerischen Obligationniecht / hrsg von Theodor Buhler und Hens Ulrich Walder_Zürich: Schulthee, 1940*. (İsviçre Borçlar Kanunu ile ilgili kitap ve makaleler, mahkeme karar özetlerini içermektedir).

b) *Kartothek zum schweizerischen Strafgesetzbuch / hrsg.von Otto Friedli und Niklaus Schmid-Zürich: Schultess, 1942.* (İsviçre Ceza Kanunu Kitapları Kartoteki).

c) *Cartothèque AVS/AI/PC/APG éd. Office federal des assurances sociales.-Berne: Office central fédéral des imprimés et du matériel, 1959. (*AVS/AI/PC/APG kartotekleri. Federal sosyal güvenlik ofisi yayını-Berne (Federal Malzeme ve Yayın Merkez Ofisi*).* Bu kartotekler yasaların uygulanması ve infazların düzenlenmesi sırasında ortaya çıkan federal ya da kantonsal yorumların bir fihristi olarak ortaya çıkmıştır. Açık ve detaylı bir kılavuz sayesinde kullanımında büyük kolaylıklar sağlanmaktadır.

2) *Hukuk derlemeleri (kitapları)*

Bazen yazarlar, hukukla ilgili bilimsel alanlarda, mahkeme kararlarıyla ilgili fihristler ve derlemeler hazırlamaktadırlar. Bu yapıtlar, konulara göre seçilen kararları tanıtır ya da karar yorumlarına yer verir. Görüşülmüş kararların içerikleriyle ilgili değer taşıyan, kimi zaman özet, kimi zaman da seçme parçalar sunar. Bu yapıtları incelerken, basım tarihlerinden sonraki tarihlerde güncelliklerini yitirdiklerini unutmamak gerekmektedir. Bu durumda diğer erişim araçlarına güvenmek daha uygundur. Bu tipte çalışmalara örnek olarak şu yapıtları verebiliriz:

AUBERT, Gabriel - *Quatre cents arrêts sur le contrat de travail* (Çalışma Sözleşmesi Üzerine Dört Yüz Karar) - *Lausanne: Payot, 1984.*

BRÜGGER, Erwin.–Dieschweizersche Gerichtspraxis im Schuldbetreibungsund Konkursrecht 1946-1984: Sammlung publizierter Entscheidungen des Bundesgerichts und kantonaler Gerichte und Aufsichtsbehörden.-Adligenswil: schuko-Verlak, 1984. (İflas Hukuku ve Suç Takibi Hakkında İsviçre Mahkemeleri Uygulamaları: Federal Mahkeme, Kanton Mahkemeleri ve Tetkik Mercii İle İlgili Toplu Yayınlanmış Kararlar).

DESSEMONTET, François. *Droit suisse des société anonymes: répertoir des arrêts fédéraux et cantonaux publiées de 1937 à 1986*. (İsviçre Anonim Ortaklık Hukuku, 1937 -

1986 Yılları Arasında Yayınlanan Federal ve Kantonal Kararlar Fihristi) – Lausanne: CEDIDAC, 1986.

PEDRAZZINI, Mario M. – Gesellschaftsrechtliche Entscheide: Eine Sammlung für das Studium. 3. Aufl. – Bern: Stämpfli, 1989. (Toplumsal Hukuk Kararları; Yüksek Öğretime Yönelik Derleme).

Bu eser, federal vergi mevzuatına değinen eksiksiz bir hukuki panorama sunmaktadır. Bunun dışında vergi otoritelerince çıkarılan genelgeler, ilanlar ve diğer tavsiyeler bulmak mümkündür. Mahkeme kararları, başlıklar ve yasalar şeklinde sunulmuştur.

Eserin bütününde, eklenebilir ya da değiştirilebilir kağıtlar sistemine göre, içeriği düzenli olarak güncellenen on klasör bulunmaktadır (Dumoulin; Frossard, 1992: 160-164).

3) *Hukuk Kronikleri ve Mahkeme Kararları Sunumları*

Dönemsel mahkeme kararları, atıfta bulunulan alanlara özel olarak düzenli bir şekilde yayınlanmaktadır. Bunların içinden bazıları daha ileri giderek belirli alanlarda ya da belirli bir konu üzerinde çıkan en son sunumları, kronikleri genelde yıllık olarak bir arada sunmaktadır. Bu yıllıklar daha çok, düzenli ve güncel olarak seçilmiş konularda mahkeme çalışmalarının üzerinde durmaktadır. Bu tarzın en tipik örnekleri arasında, aşağıdaki dergilerde çıkan mahkeme kararlarının kroniklerini ve sunumlarını verebiliriz:

a) Berne'li Hukukçular Derneği Dergisi (La revue de la societe des juristes bernois) (RJP), her sene, federal mahkeme kararlarıyla ilgili oldukça açıklamalı kronikler yayınlamaktadır. Her biri uzmanlar tarafından hazırlanan bu kroniklerde çoğu özel hukuk alanına da değinilmektedir.

- Kişi Hukuku
- Aile Hukuku
- Miras Hukuku
- Ayni Hukuk
- Borçlar Hukuku
- Ticaret Hukuku

Bunların dışında kamu hukuku, yönetim hukuku, hukuk yargılama usulü, borç ve iflas kovuşturması ve ceza hukuku ve benzeri alanlar da yer almaktadır.

b) Adli gazeteler (Le Journal de Tribunaux) (JT), her sene, her birinin başlığı belirlenmiş mahkeme kararlarının dizgisel 3 sunumunu gündeme getirmektedir. Bunlar:

1. İzlenecek yollar ve bunların yayılması. Burada, bu konuda, kantonlara ve federal mahkemelere ait kararların sistematik olarak sunumlarından bahsedilmektedir (kararlardan anlatılmış ve bütünüyle yansıtılmıştır).
2. Toprak düzenleme ve mülkiyet teminatı: federal mahkeme kararlarının dizgisel sunumu.
3. Endüstriyel ve entelektüel mülkiyet: federal mahkeme kararlarının genel bir özeti (Cavin, 1978: 347).

Yabancı ülkelere ilişkin olarak hukuk araştırmalarında yararlanılan bu erişim araçlarının yanı sıra belitilmesi gereken diğer erişim araçları söz konusu yabancı ülkelerde hukuk konulu, özel ya da resmi dergilerin içerdikleri özel başvuru tabloları ve indeksleridir. Mahkeme kararlarının ve yorumlarının yayınlandığı yabancı hukuk dergilerinde anahtar kelimelere yönelik olan, yasa maddelerine yönelik olan ve bölüm isimlerine yönelik olan indeksler oluşturulmuştur. Bu indeksler ele alınan kanun konularına uygun olarak kararları bir araya toplar, alfabetik sıraya göre sınıflandırır bir ya da birden fazla anahtar kelimeyi takip eden, kararın yayınının kaynakçası ile birlikte, içeriğinin çok kısa bir özetini sunar. Ayrıca bu erişim araçları kararın verilmesinde başvurulan kanuni düzenlemeleri de içine alan karar fihristlerini bir araya toplamaktadır. Yasa metinlerinin ele alındığı bu fihristler hukuk derlemesini (kitabını) yansıtmaktadır. Özellikle özel karar araştırmalarında derlemelerdeki

düzenlemelere bağlı olarak araştırmacılar ya da uygulamacılar (pratisyenler) bu fihristleri incelerler. Dizinde belirlenmiş kararlar kendi içlerinde hukuksal referansları bulundurmaktadır. Böylece kullanıcıların, zamanla, özel adli konulara yönelik belli miktarda kararı bir araya getirmeleri mümkün olmaktadır.

Karar araştırmalarında bir kaynak haline gelen bölüm isimleri tabloları ve indekslerine İsviçre Hukuk kaynaklarından verebileceğimiz örnekler söz konusu erişim araçlarının fonksiyonunu daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır:

a) ATF (Annuaire Tribunal Fédéral–Federal Mahkeme Yıllığı)'lerin Resmi Derlemesi (Kitabı)

ATF'nin yıllık ciltlerinin her bölümü kısa 'içindekiler' tablosu ve TF (Tribunal Fédéral – Federal Mahkeme)'ye olan farklılıkların bulunduğu bölüm adlarını, fihristlerini içermektedir. Ayrıca on yıllık fihristler de vardır ki bunlar Fransızca ve Almanca düzenlenmektedir, kullanıcıların kullanımına sunulmuştur. Yine bu kaynakta her bir veri için, karar içeriğinin tekrarlandığı kısa hatırlatmalar da bulunmaktadır. On yıllık fihristlerin ortaya çıkması aşamasında TF (Tribunal Fédéral-Federal Mahkeme), o sene içerisinde kümülatif basımların da bulunduğu yıllık fihristleri, devamında ise iki yıllık, üç yıllık ve beş yıllık fihristleri yayınlamaktadır. JT (Journal des Tribunax-Adli Gazeteler) ve SJ (Semain Judiciare-Adli Hafta)' de dile getirilen ve uyarlık tabloları sayesinde hangi yayınların ATF tarafından yayınlandığını saptamak mümkün olmaktadır. Uyarlık tablolarının 1912'den başlayarak hazırlandığını düşünürsek, geçmiş zamanlardaki tablolar için ATF'de ve JT' de simge haline gelen bölüm adları tablosuna başvurmak gerekmektedir.

b) Adli Gazeteler (JT - Journal des tribunaux)

JT'nin yıllık ciltleri, kendi içlerinde, bölüm adlarının tablosundaki gibi uygulamalı bir kanuni düzenlemeler tablosunu ve ilgili karar ya da kararların kısa özetlerinin bulunduğu alfabetik kelime listesine göre düzenlenmiş bir içindekiler tablosunu içermektedir. JT'de değinilen kararlar, genellikle kısmî kararlardır. Sadece özetin görülebileceği bu dergideki inceleme, ATF'nin resmi derlemesindeki (Kitabındaki) gibi, kararın tüm metnini araştırırken birçok konuya ulaşmaya rehberlik eder. JT' de özetlenmiş ya da yayınlanmış her karar ATF'deki veriler kadar açık ve belirgindir. JT'de kümülatif tablolara pek rastlanmaz. 1930'dan beri TF dergisinde yayınlanan bütün karar fihristlerinin bilgisayar ortamında açık bir şekilde temsilciliğini yapan REPERTA veri bankası, bilgi-işlem araçları ile geleneksel yayınlar arasında tamamlayıcı bir rol oynamaktadır.

c) Adli Hafta (SJ - Semain judiciaire)

SJ'nin yıllık fihristleri, şunları kapsar:

- Anahtar kelimelerin bulunduğu alfabetik bir fihrist.
- ATF ile uygunluklarında(uyarlığın) bulunduğu bölüm isimlerinin bir fihristi.
- Federal yasalardan çok Cenevre yasalarını içine alan uygulamalı kanuni düzenlemelere göre bir fihrist.

SJ, uzun zamandan beri, düzenli olarak kümülatif tabloları yayınlamaktadır. Bu uygulama 1912'den 1941'e kadar uzanan süreye dayanan bir fihristin oluşturulmasıyla başlamıştır. Bu tarihten sonra düzenli olarak 10 yıllık tablolar yayınlanmaya başlamıştır. En son çıkan ise 1982 ile 1991 yıllarını içine alır. Kümülatif tablolarda, yıllık tablolardan farklı olarak, bölüm adları fihristi bulunmaz. İlk olarak uygulamalı kanuni düzenlemelere yönelik bir fihrist, daha sonra anahtar kelimelerin bulunduğu bir fihrist sunmaktadır.

d) Konfederasyon Yönetim Otoritelerinin Mahkeme Kararları (JAAC - Juriprudence des autorités administratives de la Confédération)

JAAC ilan ettiği mahkeme kararlarının dizgisel ve alfabetik bir fihristini periyodik olarak yayınlamaktadır. Almanca ve Fransızca çıkan bu fihristleri bir sonraki on yıllık cilt oluşturuluncaya kadar kümülatif bir şekilde görmek mümkündür. 1927 yılında oluşturulmasından bu yana bu derginin:

- 1927 ile 1947 yılları arasındaki ilk yirmi yılı kapsayan bir fihristi,
- Bu tarihi izleyen otuz yılı içine alan 1948 ile 1976 tarihlerini kapsayan bir fihristi,
- 1977 ile 1986 arasında on yıllık bir fihristi,
- Son olarak da 1987 ve 1990 yıllarını içine alan bir fihristi yayınlanmıştır.

e) Vergi Hukuku ve İdare Hukuku Dergisi (RDAF - (Revue de droit administratif et de droit fiscal)

1945'de kurulduğundan beri bu fihristin bütün tablolarında bu dergide yayınlanan vergi hukukuna ait tüm mahkeme kararlarının sayımı yapılmaktadır. Bunlar düzenli olarak eklenen kartlardan oluşan dosyalar halinde tutulmaktadır ve klasörler halinde güncellenmektedir (Poudret, 1990: 55-57).

Söz konusu kaynakların niteliklerinin, faydalarının ve sonuçlarının nerelere vardığını göz ardı etmemekle beraber kabul etmek gerekir ki bu çalışma metodu bilimsel değer taşımayan bir hukuk araştırması olmaktan öteye gitmemektedir.

Kaynakların yeterince zengin olması kaçınılmaz olarak kullanıcıya gereken bilgileri seçememe riskini de beraberinde getirir. Hukuk alanında araştırılacak tablo ve fasiküller çok olduğu gibi, araştırma belgelerinin düzenlenmesi ve düşünce yapısındaki çeşitlilik, sistematik, rasyonel aynı zamanda doğru bir araştırmanın önünde engel oluşturmaktadır. Öyle ki diğer hukuk kaynakları için otomatikleştirilmiş hukuk araştırmaları öteden beri gelen belgesel araçlardan ayrılmaz bir kılavuz olarak kendini göstermiştir.

Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa ülkeleri kendi hukuk sistemlerini tanıtan ve bu hukuk sistemi içinde gerekli bilgilere nasıl erişileceğini gösteren kapsamlı rehberler, indeksler ve bibliyografyalar hazırlamışlardır. Yani yabancı ülkelerde, gerek yasa metinleri ve mahkeme kararları, gerekse hukuk doktrinine ilişkin kaynaklar yukarıda adı geçen temel bibliyografik kaynaklar içinde listelenerek bibliyografik denetim ve erişim sağlanmaya çalışılmıştır. Ülkemizde ise, hukuk kaynaklarımıza ilişkin bibliyografik kaynakların eksik olduğu ve devamlılık göstermediği dikkati çekmektedir.

Yabancı Ülkelerde Hukuk Veri Bankalarının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Bilimsel alanda, genel olarak, kitaplar ve basılı yayınlar bilgi ve haberlerin temelini oluşturmaktadır. Son yıllardaki bilgi-işlem çalışmaları, editör uygulamalarının tam olarak revizyondan geçmesi sürecinin merkezinde bulunmaktadır. Bilgi-işlemin geliştirilmesi aşamasında da yeni teknikler, metinlerin işlenmesi, karakterlerin fotoğrafik aktarımları ve bilgisayar yardımıyla yayınlanması gündeme getirilmiştir.

Hukuksal veri bankaları, geleneksel editör başlıkları uygulamasından kaynaklanan fiziksel kısıtlamaları tanımayıp, bilgi bütünlerine doğrudan ulaşarak gerçekten de günümüz gereksinimlerini karşılamaktadır. Ayrıca bilgi-işlem araçları son derece çeşitli eleme kriterlerine istenilen belirlilik düzeyinde eşsiz bir hızla ve tam bir güvenlik içerisinde ulaşmayı sağlamaktadır.

Bununla birlikte, bir süre, hukuksal veri bankalarının diğer araştırma araçlarının yerine geçemediği ileri sürülmekteydi. Çünkü, kullanım maliyetleri ve kurulumlarındaki güçlük, yaygınlaştırılmış bir işletime izin vermiyordu. Özellikle böylesi karmaşık olmayan araştırmalar söz konusu olduğunda, genelde değeri saptanabilen hizmetleri göz önüne alırsak, veri bankaları geleneksel araçlardan ayrılmaktadır. Hukuk araştırmalarında bu kaynaklar arasında bir tercih zorunluluğu söz konusu olduğunda ise diğer araştırma araçları ile karşılaştırıldığında bilgi bankalarını bütünleyici bir yere koymak gerekir.

Bilgi bankalarının ortaya çıkması, yeni uygulamaların yani elektronik dokümanların oluşmasına neden olmuştur. Halen gelişimini sürdüren bu yeni oluşum rekabetin, karşılıklı bağımlılığın ve bütünleyiciliğin bir arada bulunduğu bir bağlantıyla geleneksel yayıncılığa paralel olarak yayılmıştır. Kullanılan destek araçları ve içeriklerine göre değişik veri bankalarının bulunması, bu bağlantıların analizinin yapılmasının zor olduğunu göstermektedir. Kullanıcı açısından bakarsak, açık olarak görülmektedir ki bu zorluklar, veri bankalarının kullanım şartlarını ve imkanlarını belirtecek olan giriş modları ve veri destek tipleridir. Bu bağlamda iki varsayımı göz önünde bulundurmak gerekmektedir:

- Bunlardan birincisi, diğer bir site ile bağlantıyı sağlayan belirlenmiş veri bankasında ya da server merkezinde bulunan veri transfer şebekesinin (dışarıdaki) kullanımıdır.
- Diğer taraftan dağıtım şirketleri ya da yapımcıların edindiği deneyimler, bilgisayar ortamına aktarılan belgelerin içerikleri gibi birçok değişik konunun, özel sitesine girdiğinde ve bilgisayarını açtığında kullanıcıya aktarılması gerekmektedir. Bilgi - işlemle ilgili yayınlar sıkça kullanılmaktadır.

Belgesel veri bankalarının çalışması, işletimi ve yönetimi, büyük kapsamlı şirketlerin oluşumuna da neden olmuştur. Özellikle ana metinlerin depolandığı bankalarda, belgesel mantıktaki anlaşılmazlık ve yönetimiyle ilgili devasa boyutlara ulaşan verilerin bulunması, geniş hafıza kapasitesine ve büyük bir düzenleme gücüne sahip bilgisayarlardan yararlanılmasını zorunlu kılmaktadır. Burada hem sistemin çalıştırılmasını hem de yönetimini sağlayabilecek uzman bir ekipten faydalanmak gerekmektedir.

Böylelikle, büyük belgesel veri bankalarının, önemli bilgi işlem merkezleriyle uyumu sağlanmıştır ki telekomünikasyon araçları ve hatların oluşturduğu şebekeler sayesinde buralara ulaşmak mümkün olmaktadır. Server olarak adlandırılan şirketler tarafından yönetilen telematik veya tele informatik zenginleştirme olarak da tanınan bu teknik sayesinde, uzaktaki bilgisayarlar arasında çalışmak mümkün olmaktadır.

Bilgi hizmetlerindeki yapısal etkenlerin gelişmesinde olduğu gibi günümüzde de belgesel, adli ve benzeri veri bankalarının görsel bilgi aktarımı alanında üstün bir konuma gelmesi ve tercih edilmesi birçok hizmete yansımaktadır: banka işlemleri, seyahat rezervasyonları, idari usuller gibi (Bares, 1984: 62-68).

Telematikle birlikte, server ve veri bankaları, özellikle bilgi erişim ve içeriğin tam olarak yansıtılması için yeni bir tarzın ortaya çıktmasına neden olmaktadır. Serverlar ve şebekeler sayesinde uzaktaki küçük bilgisayar kullanıcıları hattayken, ister yüksek kapasitedeki bilgisayarlar üzerinden yönetilen metin bütünlerinde, ister bibliyografya tipindeki kaynakların kart dizinlerinde araştırma yapabilmektedirler. Bununla birlikte, elektronik doküman uygulamaları burada bitmemektedir. Veri bankalarının, bilgi-işlem araçları üzerinden yaptıkları, bilgilerin ticarileştirilmesi çalışmaları sayesinde yeni editör uygulamalarının oluşmasına destek sağlamakta ve bunların kişisel bilgisayarlarda da işletimine izin vermektedir.

Bu hedefler doğrultusunda, veri bankalarının "geliştirilmesi" araştırmaları artmaktadır. Karşılaşılan sorunların tümü üzerinde yoğunlaşmadan önce, araştırma masraflarını azaltma sıkıntısının da olduğunu belirtmek gerekmektedir. Zira, veri bankası hattının kullanımından doğan aidatın fatura edilmesi, her şeyden önce bağlantı süresi oranında yapılmaktadır.

Hukuk veri bankalarının ilk olarak hizmete girmesi ABD için 1970'li yıllara gider ve 70'li yılların sonunda da Avrupa'daki ilk örnekleri görülür. Avrupa kıtasında, Belçika'da, Belçikalı Avukatlar Federasyonu ve Belçika Noterler Federasyonu tarafından 1967'de kurulan, meslekleraras dokümanter araştırma merkezi CREDOC'un öncü ve haberci rolünün altını çizmek gerekir. Daha 1959'da, bu merkezde, sadece iç kullanım için, bilgisayar üzerinde bir dokümanter kart dizini bulunuyordu. 1970'li yılların sonunda, birkaç Avrupa sistemi ortaya çıkar ve veri tabanı terminalleri ile tüm hukukçulara hizmet sunarlar. O zamandan beri, dokümanter sistemler durmaksızın çoğalmıştır ve özellikle, Latin Amerika ve Ortadoğu'ya olmak üzere dünyanın diğer bölgelerine de yayılmıştır.

Diğer taraftan, elektronik doküman teknolojisinde yeni bir araç olarak karşımıza, CD kısaltmasıyla sunulan Compact Disc'ler çıkmıştır. Compact Disc tekniği, sayısal sinyaller aracılığıyla ses, müzik ya da resim örneklerine ait sinyallerin görsel veya işitsel Compact Disc'ler şeklinde yeniden oluşturulmasından ibarettir.

Veriler bilgisayardaki hafızada sıralanmıştır ve sayısal sinyaller şeklinde olduğundan, Compact Disc tipindeki araçlara aynı kodlamalarla kaydetmek mümkündür. Compact Disc üzerindeki verilerin yazı biçimi, bu aracın kendi fiziksel değişiminden kaynaklanmaktadır. Compact Disc'in oluşturulmasından sonra veriler üzerinde her tür değişiklik (ya da ekleme) mümkün olmaktadır. Bu nedenle, bu tip araçlar CD-ROM (Ready Only Memory) kısaltmasıyla özgünleştirilmiştir. Disketlere ya da CD-ROM' lara kaydedilmiş bilgilerin sorgulama mantığı, kişisel bilgisayarlara da yerleştirilmiştir. Kullanıcı, ayrıca, CD-ROM'u incelemek için müzik CD'si okuyucusuna benzer bir okuyucuyu da kişisel bilgisayarlarına bağlamak zorundadır.

Genel olarak CD-ROM'un geleceğinin çok açık ve çok dinamik olduğu görülmektedir. Kişisel bilgisayarlara yerleştirilen sistemler CD-ROM'da kullanıcıyı bağlantı süresi sıkıntısından kurtarmaktadır. Bunların sonucunda, bu sistemi çalıştırabilmenin, verileri derinliğine elde edebilmenin tatminkarlığı ve kazançları ortaya çıkmaktadır. Bilgi-işlem aracılığıyla gerçekleştirilmiş her tür araştırmada, iyice düşünülmüş ve sistemleştirilmiş bir hazırlık zorunludur. CD-ROM'ların en büyük avantajı, editör desteği özelliğiyle, kağıt üzerindeki geleneksel yayıncılıkla, hattın ucunda bulunan veri bankaları arasında bir arabulucu olarak ortaya çıkmasıdır.

CD-ROM'ların hacimli bilgileri ve eski yayın koleksiyonlarına göre büyük hafıza kapasiteleri, aynı zamanda az yer kaplamaları dikkat çekicidir. Yalnızca yeterli ve düzenli aralıklarla tekrar güncelleştirilmeleri gerekmektedir. Video CD'nin belge arşivlemede yerini aldığı gibi CD-ROM'da yavaş yavaş hukuki ya da periyodik koleksiyonların yeni basımları için kendine bir yer sağlamıştır. CD-ROM teknolojisi, giriş anahtarlarının çok basit tutulduğu biçimlendirilmiş verilerin (sözlükler, ansiklopediler, yıllıklar ve benzeri) çoğaltımına yöneliktir.

CD-ROM'larda birçok arama kriterine dayalı, erişilebilir kalması gereken veriler için birbiri ardına gelen birçok disk, kullanım açısından bakarsak, can sıkıcı gelmektedir. Sınırsız hafıza seçme, ayıklama ve düzenli olarak güncelleme kapasiteleri nedeniyle büyük sistemler, daha başka hizmetler sunmaktadır. Bundan başka, CD-ROM'ların kullanım kolaylığı kişisel bilgisayarların performanslarına kalmaktadır. Bu nedenle, büyük veri bankalarının "el kitapçıkları" basımlarının bir destek olarak çıkarılması gerekmektedir. Gerektiğinde büyük kapasiteli bilgisayarlarda organize olmuş bankalara dayalı kaynaklardan ya da konulardan tasarlanmış, seçilmiş editör yaklaşımlarıyla eski verilerin ekonomik bir şekilde araştırılmasına izin veren CD-ROM, hatta kullanılan sistemleri tamamlayıcı bir konuma gelmiştir. Böylelikle, kullanıcı CD-ROM'daki eski verilere ekonomik şekilde ulaşacak, daha sonra sürekli olarak güncellenen bilgilere, hattaki bir sistem üzerinden yapılacak araştırmayla ulaşabilecektir (Le Crosnier, 1988: 157-159).

Basılı kaynakların elektronik ortamda hizmete sunulmasının gelişim sürecinde Compact Disc'ler denenmiştir. Ancak Compact Disc'ler hukuk kaynaklarının tüm koleksiyonlarına erişim açısından avantajlı olarak görülse de sürekli değişim ve yenilenme sürecinde olan hukuk kaynaklarına erişimde güncel gereksinimleri tam olarak karşılayamamaktadır. Bu yüzden hukuk kaynaklarına erişimde çevrimiçi bağlantılar daha fazla tercih edilmektedir.

Hukuk veri bankalarının tam bir envanteri, uzman eserlere ve kataloglara bağlıdır, üstelik bu araçların durmaksızın gelişmesi ve ilerleme sağlaması nedeniyle incelenmesi uzun zaman alabilir. Bu konuyla ilgili, ilk olarak, İsviçre hukuk veri bankaları hakkında bilgiler verilecektir. Daha sonra, çalışma kapsamında yer alan bazı Avrupa ülkelerindeki ve Avrupa Birliği'ndeki tanınmış hukuk veri bankalarına değinilecektir.

a) İsviçre'deki Hukuk Veri Bankaları

İsviçre, hukuk veri bankalarına çok geç kavuşmuştur. Bu gecikmeyi açıklayan bir çok neden vardır: Bunlar ekonomik ve yapısal nedenlerdir. Bir hukuk veri bankasının kurulması ve işletilmesi önemli teknik ve mali imkanlar gerektirir. Bu yatırımların verimliliği İsviçre'nin temsil ettiği pazarın darlığına bağlı olarak bir takım problemler içermiştir. Bu durum, gerek pazarın yapısı konusunda, gerekse de dokümanter sistemlerinin organizasyonunun kendisi ile daha da önemli hale gelmiştir. Bunlar, İsviçre gerçeğinin iki karakterine bağlıdır: bir taraftan, federal yapı, yirmi altı kantonun hukukunu hesaba katmayı gerektirmekte, diğer taraftan da, işlenecek dokümantasyonun çok dilli olması, karmaşık ve zahmetli teknik çözümlere başvurmayı zorunlu kılmaktadır. Ayrıca, İsviçrelilere özgü temkin ve dikkatlilik, bilgi-işlem araçlarının işletimi sayesinde açılan yeni amaçlara ulaşmada uzun süre gecikmeyi açıklamaktadır.

İsviçre'de 1986 yılında kartotekler ile aynı yıl hizmete giren SWISSLEX - İsviçre Hukuki Veriler Bankası A.Ş.'nin kurulduğu görülmektedir. Yine 1986'da piyasaya sürülen REPERTA, çevresi ve benimsediği teknik çözümler (kişisel bilgisayarda (PC) içtihat referansları veri tabanı) nedeniyle SWISSLEX ile aynı pazarı paylaşmamaktadır. Daha sonra, 1987'de, Zürich'teki IBIS AG ile ticarileşen Law Base'in hakimiyeti görülür. Bu sistem, CD-ROM üzerine veri bankasına benzeyen, pazarın bir başka kesimine girer. Law Base federal içtihatın bir kısmına tam metin erişimi sağlamaktadır. Bu durum, Case Tex'i, yani hazır CD-ROM'lar veya kişisel bilgisayarlar (PC) üzerine veya daha büyük kapasitedeki diğer bilgisayarlar üzerine yüklenecek versiyonlar şeklinde oluşturulmuş erişim araçlarını ortaya çıkarmıştır.

İsviçre hukuku konusundaki bilgi-işlem sistemlerinin tam bir envanteri olan ve ceza hukuku konusunda bilgisayar ile yapılan öğrenimi kavramlaştıran ve açıklayan COMPUTER PROGRAMM STRAFRECHT Örebro Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan Profesör Hans Walder tarafından oluşturulmuştur. Ayrıca, Cenevre'deki uluslar arası Kızılhaç hizmetleri 1991'de otomatik hale getirilmiş, uluslararası insani hukukla ilgili enformasyon ve dokümantasyon sistemlerini (REDLINE) halka açmıştır. Bu veri bankasının CD-ROM versiyonları oluşturulmuştur. Özellikle Fransızca konuşulan İsviçre'de Romand Kütüphaneler Ağı (RERO) veri bankası, İsviçre'de oldukça tanınmıştır. Hattı halka açıktır, özellikle İsviçre hukuk doktrini alanındaki tüm eser ve makalelerin sayımını yapar. 1987'den beri İsviçre Hukuk Bibliyografisi'nin kurulmasına hizmet etmiştir (Dumoulin; Frossard, 1992: 250).

Swisslex

SWISSLEX'in İsviçre piyasasındaki önemli yeri, bu sistemi daha ayrıntılı şekilde tanıtmayı zorunlu kılmaktadır. Ayrıca bu sistem özellikleri ile de, İsviçre hukuk sisteminin gelişimi hakkında bilgi edinmemize yardımcı olmaktadır. Seksenli yılların başında, İsviçre hukuk dokümantasyonunun bilgi-işlem ortamında kullanılabilmesi hakkındaki pilot sistemlerin (prototiplerin) gelişmesi için iki grup çalışmıştır. Bunlardan ilki, Cenevre avukatlarının inisiyatifinde, inceleme yapma amaçlı kurulmuş SWISSLAW adında bir kuruluştur. İkincisi ise bazı İsviçreli editörler ve Alman SIEMENS firması tarafından finanse edilen DOCULEX'tir.

1985 yılında ise, İsviçre'de hukuki alanda bilgi işlemin geleceğini belirleyen bir olay meydana gelmiş; İsviçre Hukuki Veriler Bankası Derneği (ABJDI) kurulmuştur. Bu kuruluşun doğması, ilgili çevrelerde bilinçlenmeyi sağlamış, yeni bilgi işlem tekniklerini kullanmayı keşfetmede geç kalmanın yanı sıra, hızlı ve akılcı bir şekilde bunu çözme gerekliliği de kendini hissettirmiştir. Bu bakımdan, Fransa'da girişilen, hukuk alanında bilgi işlemin yeniden boyutlandırılması hareketi ile 1984'te LECLERC'in deposu İsviçre'de bilinçlenmeye kuşkusuz katkıda bulunmuştur. Konfederasyon tarafından kurulmuş olan

İsviçre Hukukçular Derneği ve İsviçre Avukatlar Federasyonu (ABSDJ) bir çok üyelik talebi ile karşı karşıya kalmıştır. Değişik ekonomik ve mesleki örgütlerden, hukuk yayınları editörlerinden ve bir çok kantondan talepler gelmiştir. Bunun yanı sıra, şunu da belirtmek gerekir ki Federal Mahkeme, aynı zamanda özel bir statü ile para da aldığı ABSDJ'nin çalışmalarını çok yakından izlemektedir. ABSDJ'nin teşvikiyle, iki grup, SWISSLAW VE DOCULEX 1986 Nisan'ında birleşerek SWISSLEX'i kurmuşlardır. SWISSLEX bakımından ABSDJ sorumlu şirket konumundadır, veri bankasının içeriğini denetleme rolü ile gelişme ve yayılma planlarında önceliği tanımlama ve fiyat politikasında belirleyici olma rolüne sahiptir. ABSDJ'nin SWISSLEX üzerinde uyguladığı denetimi ve yetkileri öylesine etkilidir ki, bu, hukuki alanda olduğu kadar veri sağlayıcıları ve potansiyel kullanıcıları da kapsamakatadır. ABSDJ aynı zamanda, İsviçre Hukuku Thesaurus Projesi (TDS)'nin sorumluluğunu da üstlenmiştir. Sonuçta, hem Derneğin kendisinin ve SWISSLEX'in vekilleri tarafından hem de Hukuk Fakültesi temsilcileri tarafından yapılan incelemeler şunu göstermiştir; çok dilli bir veri bankasının en uygun kullanımı, özel bir terminoloji aracının seçimini gerektirmektedir.

ABSDJ'nin (SWISSLEX'ce desteklenmeden) bu çaptaki bilimsel bir çalışmayı kendi başına gerçekleştirme olanakları yoktur. Böyle bir işin önemi ve zorluğu nedeni ile İsviçre Bilimsel Araştırma Ulusal Fonu'ndan (FNRS) ve İsviçre Hukuk Fakültelerinden yardım istenmiştir. Böylelikle, 1988'den beri bir araştırma ekibi, Cenevre Hukuk Fakültesi'nde çalışma yapmaktadır. Ulusal Fonun sübvansiyonları ve diğer Fakültelerin yardımı sayesinde, İsviçre Hukuki veri bankası, çok dilli kullanımına uygun ve gerekli terminoloji araçlarını hazırlayabilmiş ve uygulamaya koymuştur. Bu bağlamda, bir hazırlık devresi sonrasında SWISSLEX, 1987 sonu ile 1988 başı arasında piyasaya giriş yapmıştır.

SWISSLEX gibi bir veri bankasının kullanımı özellikle, kullanıcılar açısından hiçbir bilgi işlem kavramını gerektirmez. Sonuçta, iletişim (bağlantı) programları sadelikle ve kesinlikle, en kompleks komutların karşılanmasını dokümanter programın kullanılabilirliğini sağlarlar.

SWISSLEX tarafından getirilen temel seçeneklerden biri, kendinde toplama ve tüm metne erişim sağlamayı içermektedir. Veri Bankası'nın içeriği:

- Federal Mahkeme Kararları Resmi Derleme Dergisi'nde yayınlanan tüm kararlar (1954'ten günümüze kadar gelen bu yayının otuz beş yıllık bölümü),
- Otuz adli dönemden daha fazlasını içeren metinler (özellikle içtihat), bu kadar Federal yayın yanında, kantonların yayınları, özel dergiler, hatta sadece mâli hukuk konusunda olanlar bile programın kapsamında. Bu dergilerin çoğunluğu, 1965 - 1991 dönemine aittir, bu da, yirmi beş yıllık yayından fazlası demektir.

Kullanıcıların arzularına ve ABSDJ'den gelen taleplere uygun olarak SWISSLEX, içtihat toplamaya öncelik vermiştir. Bu da makinedeki verilerin yüzde doksanına karşılık gelmektedir. SWISSLEX gelişme planında, federal yasaların sistematik derlemesinin tamamını üç dilde toplamayı ele almış ve bunu başarmıştır. Ayrıca, SWISSLEX'in mâli hukuk konusunda önemli bir fonu olduğuna işaret etmek gerekir; belli bazı kategorilerdeki kullanıcılar için gösterdiği özel ilgi nedeniyle, bu fon, özel bir abonmanlık konusu olabilmektedir. Buna karşılık, SWISSLEX'te, yer alan hukuk doktrinine ilişkin kaynakların sayısı da oldukça fazladır. Sonuçta, editörler, dergilerinde yayınlanmış içtihatın veri bankasında toplanmasına istekli görünüyorlarsa da, makalelerin aynı şekilde toplanması fikri karşında çekingen davranmışlardır. Bazen, yazarlara karşı üstlenilen yükümlülükler, böyle bir işlemi problemli hatta imkansız kılmaktadır. Bazı dergiler, makalelerinin, dar bibliyografik verilerin tamamlayıcısı olarak, SWISSLEX'te sadece liste halinde, "içindekiler" şeklinde yayınlanması ile yetinmektedirler. Özellikle bibliyografik veriler konusunda, SWISSLEX, İsviçre Hukuku Bibliyografisi'ni toplamış durumdadır.

SWISSLEX, en değişken ve en esnek araştırma imkanlarını sunmaktadır. Araştırma kriterleri çok çeşitlidir: kelime ve deyimlerin yanı sıra, federal ve kantonların yasa

maddelerinin referansları en detaylı düzeyde belirlenmiştir (bent, sayı, ve benzeri aracılığıyla). Tüm resmi ve bibliyografik unsurlar belgelerin her bölümünde tanımlanmıştır. Seçmeler, federal bir yargı organı tarafından yayınlanmış veya tam tersi, kanton mahkemelerinden çıkan veya aralarından özellikle birisinden çıkıp yayınlanmış belge araştırmasını bir (veya iki) dilde sınırlandırmayı sağlayabilmektedir. Diğer seçme kriterleri, araştırmayı, belgelerin yayınlanış tarihine göre yönlendirmeye, sınırlandırmaya veya onu sadece metin parçaları ile kısıtlamaya, özellikle de kararları özet başlıklar halinde sunmaya yöneliktir. Dolayısıyla, sorgulama sistemi sayesinde, araştırmanın her hangi bir safhasında alınan sonuçların her bir bilgi bütünü, diğerleri ile ilişkilendirilebilmektedir. Bu da, değişik kriterlerden yola çıkarak kendi sonuçlarını elde eden bir araştırmanın gerçekleşmesi anlamına gelmektedir.

SWISSLEX'in ana karakteristiklerinden biri de, bütün metin üzerinde çalışma temel seçeneğinin ardından, değişik dillerde yazılmış metinlerin işletilebilmesidir. Zira, belgelerin değişik dillerde yazılabilmiş olduğu önemli değildir, tamamen üç dilli, sade dokümanter bir sözlük, analize ve içeriklerine göre belgelerin araştırılmasına imkan vermektedir. Bu amaçla, SWISSLEX, dilbilim çalışmalarına denk bir şekilde, çalışmasına, aynı anlamlı kelimelerin araştırmasına uzanan bir *thesaurus* katmak için çaba sarf eder ve gramer bakımından bazı değişkenleri de hesaba katar.

Günümüzde, sisteme, Almanca-Fransızca iki dilde bir sözlük yüklemiştir. Bu, başlangıçta, Adalet Federal Ofisi'nin Dokümantasyon Servisi tarafından kurulmuş sonra da SWISSLEX'le işbirliği yapanlar tarafından tamamlanmıştır. Yakın bir gelecekte, bu sözlüğün yerini, *İsviçre Hukuk Thesaurus'u (TDS)* alacaktır. Bu thesaurus, Fransızca, Almanca ve İtalyanca olmak üzere üç dilde hazırlanacaktır. Bu çalışma, İsviçre Bilimsel Araştırma Ulusal Fonu'nun (FNRS) bir projesi çerçevesinde geliştirilmiştir ve İsviçre Hukuk Fakülteleri tarafından desteklenmektedir. Bu proje, tamamen üç resmi dilde koordinasyonu sağlamış ve tamamen otomatik olarak işletilebilecek şekilde tasarlanmış ve hukuki alanda olduğu kadar, dilbilim alanında da bilimsel ihtiyaçlara cevap verebilecek bir hukuki sözlüğü SWISSLEX'in kullanımına sunmuştur. Ayrıca bu veri bankası'na http://www.swisslex.ch adresinden çevrimiçi bağlantı yapılabilmektedir (Swisslex Westlaw, 2003).

Reperta

1986 yılındada piyasaya giren REPERTA bir içtihat fihristidir. Yaklaşık elli kadar diskette satılan REPERTA veri bankası, kişisel bir bilgisayara yüklenebilir. DOS tipindeki işletim sistemleri tarafından yönetilen tüm araçlara uyum göstermekte ve IBM AT veya XT klasik standartlarına cevap vermektedir.

REPERTA, adli gazetelerde (JT) yayınlanmış - veya özet şekilde belirtilmiş - tüm federal mahkeme kararlarından bir fihrist oluşturur ve bu 1930'dan bugüne kadar olan kısmı kapsar. Veri bankasının dört kart dizini vardır; hepsi aynı şekilde düzenlenmiştir ve ayrı olarak da kullanılabilir. Bu kart dizinleri, uygulanan yasa metinlerine göre dört alanı kapsar. Böylelikle sistem şunları içermektedir:

a) Bir kart dizini, Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu hükümlerinin uygulamaları hakkındaki kararları kapsamaktadır (1930'dan günümüze).

b) Bir veri bankası, 1959'dan itibaren karayolu trafiği alanında alınan kararları kapsar (Karayolu trafiği üzerine kanunun uygulamalar ve buna bağlı olan uygulamaya yönelik talimatlar).

c) Ceza hukuku konusunda federal içtihat hakkında bir kart dizini; ceza kanunu hükümlerinin uygulanması olaylarını (yürürlüğe girdiği 1942'den günümüze kadar) kapsar.

d) Borç takibi ve iflas konularında içtihat veri bankası (LP), bu içtihat da 1930 yılına kadar uzanmaktadır.

REPERTA'nın çalışmaları kapsamında, yeni kart dizini hazırlanmaktadır. Sistemi geliştirme çabaları üç temel amaca yöneliktir. Bunlar:

a) Federal Anayasa hükümlerini uygulayan kararlar ve değişik federal yasalar hakkında yeni kart dizini hazırlama;

b) Federal Sigorta Mahkemesi tarafından alınan son kararlardan bir kart dizini geliştirme,

c) Adli gazeteler (JT) dışındaki diğer periyodik yayınlarda yayınlanan Federal Mahkeme kararlarının ayrıntılı ve eleştirel incelemesinin genişletilmesi.

REPERTA, repertuara alınmış kararların tüm metinlerini içermez. Aralarından her biri için, özellikle tarafların isimlerini, ATF derlemelerinde, JT'lerde, gereken durumlarda, başka yayınlarda yayınlanan referansları içeren bütünleşik bir bibliyografik tanım oluşturur. Bu veriler, uygulanan yasal hükümlerin referanslarına, anahtar kelimelere eşlik etmektedir, her kararın kısa bir özeti bulunmaktadır, bu özetler neredeyse kısaltma olarak bile anılabilir. Değişik alanlardaki unsurlar, özetlenenler haricinde, seçme veya araştırma kriterleri olarak kullanılabilmektedir.

En başarılı sorgulama olanakları, uygulanan yasaların maddelerine hatta bendine kadar belirleyici göndermelerde bulunulduğunda anahtar kelimeler kullanarak gerçekleşmektedir. Sistem aynı zamanda uygulanan kanun maddelerine ve anahtar kelimelere göre araştırma yürütmeye de imkan vermektedir. Bu araştırma olanaklarının yanında, REPERTA, ATF ve JT (Mahkeme Gazetesi) derlemeleri arasında otomatik bir hafıza tablosu oluşturmaktadır. Bu iki yayında güncel dergilerde ve JT' de yayınlanan Federal Mahkeme kararlarını içeren yıllık içtihat derlemelerini de bulmak mümkündür. REPERTA, belgelerin tüm metinlerini işleten büyük sistemlerle aynı olanakları sağlamaz. Özellikle, kararların kısaltmaları gerçek bir doküman değeri taşımaz, sadece bilgi amaçlıdır. Verilmiş kararların içerikleri hakkında bir fikir vermeye yarar, böylelikle, bir ilk ayıklamaya hizmet eder ve öncelik gözetilen metnin tamamının okunması için seçim yapmayı sağlar.

REPERTA, uygulayıcılara otomatik ve danışması kolay bir fihrist sunarak amacını gerçekleştirir. Bir defa kişisel bilgisayar üzerinde kurulduktan sonra, kullanıcının REPERTA'dan tüm özerkliği ile yararlanabileceğini hatırlatmakta fayda vardır; araştırmacı, araştırma yaparken kendini sınırlandırılmış hissetmeyecektir, çünkü, işletim süresinde ne aidat ne de vergi ödememektedir, kullanım saati sınırlandırması da yoktur.

Law Base

1987 yılından beri, Zürich'teki IBIS AG şirketi, Law Base adı altında, Federal Mahkeme içtihatını tam metin içeren bir CD-ROM'u piyasaya sürmüştür. Bu CD-ROM'un işletimi, IBM AT veya XT türü standartlara uygun kişisel bilgisayarlara adapte edilen uygun bir okuyucu aracılığıyla olmaktadır.

Law Base CD-Rom'u, özellikle Federal Mahkeme içtihatlarını içermektedir. Bu, 1960'dan beri resmi derleme de yayınlandığı haliyle yer almaktadır. Kullanıcının isteğine göre, söz konusu disk, bir veya daha fazla karar paketini kapsayabilir, her biri ATF'lerin değişik sayılarının içeriğini taşır. Böylece, LawBase CD-ROM'u aşağıdaki seçenekleri sunar:

a) ATF I (Ia / Ib, 1972'den itibaren) kamu hukuku, anayasal hukuk ve idari hukuk;

b) ATF II, yurttaşlık hukuku (özel hukuk);

c) ATF III, borç ve iflas takibi;

d) ATF IV, ceza hukuku;

e) ATF V, sosyal sigortalar hukuku

Bunların dışında, diğer üç seçenek de kullanıma hazırdır. Bilgi için;

f) ATF I - V, içindekiler;

g) Zürich Kantonu İdari Mahkeme Kararları (tam metin, 1960'tan itibaren);

h) Case Tex: bu veri bankası da IBIS AG tarafından dağıtılmaktadır. Gerek kendi olarak, gerek CD-ROM Law Base'e seçenek olarak alınabilir.

Sorgulama programı ayrıca, değişik araştırma olanakları sunmaktadır. Bunların arasında öncelikli olarak, kararları tarih ve dönemlerine göre seçebilme bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, kullanıcı, Law Base'in bir çok seçeneğini bir arada kullanabilir. Law Base, araştırmayı hukuk alanlarına göre seçme imkanı sunarak aralarından birini veya diğerini seçebilme imkanıyla araştırmayı sınırlandırabilir (kısaltabilir). Etkili araştırma, uygulanan kanunun maddeleriyle veya metnin anahtar kelimeleriyle gerçekleşir. Anahtar kelimelerle araştırma konusunda, Law Base, bir thesaurus yardımı olmaksızın çalışır. Bu takdirde, kullanıcı, doğal dil kazalarına uğrama zorluğuyla karşı karşıyadır (aynı anlamda farklı kelimeler kullanılması gibi). Bunun yanı sıra, sistem, kararların tam metni üzerinde çok dilli hiçbir araştırmayı sağlayamaz (Dumoulin; Frossard, 1992: 258-262).

Case Tex

Case Tex veri bankası, Digitale Information ve Wissensvermittlung tarafından dağıtılmakta olup, üç versiyonda kullanıma sunulmuştur. Birincisi, sistem, IBM AT ve XT türü standartlara cevap veren ve DOS işletim sistemi ile donatılmış kişisel bilgisayarlar üzerinde kurulabilir. Üretici, aynı zamanda bir başka versiyonun hazırlığını da yapmıştır. Bu da, büyük kapasitedeki bilgisayarlar üzerinde, Case Tex kart dizinlerinin kullanımını ve naklini mümkün kılmaktadır. Özellikle kuruluşların bilgi işlem merkezlerinde ve üniversitelerde tercih edilmektedir. CD-ROM üzerinde, üçüncü versiyon, Law Base ile işbirliği yapılarak üretilmiştir.

Case Tex, yurttaş sorumluluğu hukukuna, sosyal ve özel sigortalara ve karayolu trafiğine dair bilgileri içeren bir veri bankasıdır. Bu alanlarda Case Tex, Federal Mahkeme ve Federal Sigorta Mahkemesi kararlarından oluşan bir fihriste de sahiptir. Hatta bu veri bankasının içinde, Kanton kararları, Bidayet Mahkemesi yargı kararları da bulunmaktadır. Bu kararlar, tam metin olarak yer almazlar ancak özet halinde bulunurlar. Beraberinde, pratik bilgiler içeren yorum (istatistikler gibi) ve teorik analizler de bulunur. Kararların, özetlerin ve yorumların seçimi, Bern Üniversitesi Profesörlerinden R. Schner'in yönetiminde çalışan bir uzman ekip tarafından yapılmaktadır. Veri bankası, kararların yanı sıra, ilgili alanlarda beş yüz kadar yasal hüküm üzerinde çalışan ilgili komisyon tavsiyelerini de vurgulamaktadır. Yıllık olarak, ekleriyle beraber üç ile beş yüz yeni karar alınmasına karşın, Case Tex, 1991'de, iki bin üç yüz belgeden fazlasına sahip olduğunu açıklamıştır.

Veri bankasının tamamlayıcısı olarak, 1991'de ilk kez, Base Doc 91 başlıklı bir broşür çıkmıştır. Kararların listelenmesine paralel olarak, planlardan, şemalardan ve fotoğraflardan yola çıkarak açıklamalarda bulunulmaktadır. Daha sonra bu broşürün içeriği, veri bankasına aktarılmıştır. CD-ROM versiyonunda CaseTex, Law Base'in bazı seçeneklerini de sunar. Kullanıcı, böylelikle, Case Tex'te sadece özetleri bulunan, 1960'dan beri, ATF'lerin resmi derlemelerinde yayınlanan ATF ve TF (Federal Mahkeme) kararlarının bütün metnine Law Base aracılığı ile ulaşabilir.

Bu veri bankası, yalnızca Almanca yazılmış bilgileri içermektedir. Kelimelerle araştırma yapmak hızlı bir şekilde gerçekleştirilebilir. Uygulanan yasa maddelerinin veya kararların yayını, referansları belirtilerek yapılmaktadır. Bunun yanı sıra, belgeler, anahtar kelimelerle göstergeler haline getirilmiştir. Bu, araştırılan konuya erişimde kolaylık sağlar. Ayrıca, yayımlanma veya yargı tarihine göre belgelerin seçimi mümkündür.

Computerprogramm Strafrecht

COMPUTERPROGRAMM STRAFRECHT sistemi, *bilgisayar yardımıyla bir öğrenim programıdır* = (**EAO**: Enseignement Assisté par Ordinateur). Bu program, tamamen Profesör Hans WALDER tarafından tasarlanmış ve gerçekleştirilmiştir. Disketler üzerinde teslim

edilen sistem, , IBM AT ve XT türü standartlara cevap veren ve DOS işletim sistemi ile donatılmış kişisel bilgisayarlar üzerinde kurulur.

Profesör WALDER'in, uygulamaya koyduğu EAO, sadece İsviçre Ceza Hukuku'na ilişkin teorik bilgiler vermemekte, aynı zamanda pratik konulardaki kararlara dair bilgilerin yöntemini geliştirmek için de çaba harcamaktadır. Bu perspektifte sistem, günümüzde İsviçre Ceza Kanunu'nun genelini kapsadığı gibi (kaçakçılık, suçluluk, katılım, girişim, rekabet, ve benzeri) devlet malına karşı yasaları çiğneme ve takip konularındaki suçlar da bu kapsam dahilindedir. Sistem gelişerek, İsviçre Ceza Hukuku'nu bütünü ile kapsamıştır. Bunun yanı sıra sistem gelişmeye devam etmekte olup, periyodik olarak güncelleştirme yapılmaktadır. Özellikle, Federal Mahkeme'nin verdiği yeni kararların referans ve analizleri bu sisteme eklenmektedir. Ayrıca, bu programın sadece Almanca yazılmış ve sunulmuş olduğunu da belirtmek gerekir.

Bu sistem üzerinde çalışan kullanıcı, pratik durumları öğrenme tekniğine göre hareket eder. Sistem, algoritma sürecine göre bir durum geliştirir. Program, her seçme aşamasında yasal hükümleri olduğu gibi, ceza normlarındaki davranış örnekleri veya karakteristiklerini de gösterir. Aynı şekilde, program ilerledikçe, sistem, Federal Mahkeme tarafından verilen uygun kararları gösterir veya ortaya çıkan soruları teorik bir şekilde sunar. Program, içtihat konusunda da anılan kararları referans olarak verir ve içeriklerinin bir özetini sunar. Bunun yanı sıra, bazen bu kararlar hakkında düşünceleri ve eleştirileri yansıtır, gerekirse değişiklikler veya içtihatın gözden geçirilmesini de önerir.

Program, daha özel sorunları doğrudan irdelemeye elverişlidir (bir davranış ve ceza gerektirecek sonucu arasındaki nedensellik gibi). Bir anahtar kelime göstergesi ile kullanıcı, özel bir konuda, programın ilgili bölümüne doğrudan girebilir. Profesör WALDER'in EAO' su, olayların karar süreçleri şeklinde sunulan rehberin, sistematik ve mantıklı bir şekilde pratikteki bir olayın çözümünün nasıl yapıldığını göstermektedir (Dumoulin; Frossard, 1992: 262-264).

http://www.uni-uenster.de/jura.itm/hoeren/matintrecht/biblio/rechtsinf.html. adresinden Programa çevrimiçi bağlantı yapılabilmektedir.

Redline

REDLINE Cenevre'deki Uluslararası Kızıl Haç Komitesi (CICR), tarafından geliştirilmiş ve yaygınlaştırılmış bir veri bankasıdır ve bu örgütün bilgi-işlem servisleri tarafından yönetilmektedir. 1991 yılının sonundan itibaren işlem gören sistem, yaygınlaşarak, TELEPAC aracılığı ile halka, kablo ile açılmaktadır. Bunun yanı sıra, REDLINE'ın bir CD-ROM versiyonu hazırlanmış 1992 yılı içinde dağıtımı yapılmıştır. REDLINE, dokümanter sistem olarak, uluslararası insanî hukuk konusunda temel metinleri gruplar haline getirmiştir.

Veri bankası, uluslararası insanî hukuk konusunda, güncel olarak, tam metin halinde, seksen üç sözleşme, anlaşma, protokol ve diplomatik konferans sonuç anlaşmasını içermektedir. Ayrıca, (1929) Birinci Cenevre Sözleşmesi yorumlarını, (1949) dört Cenevre Sözleşmesi'ni ve ek protokolleri de (1977) içerir. İmzaların, tasdiklerin, üyeliklerin ve verasetlerin olduğu kadar, bu anlaşmalara ilişkin açıklamaların, çekincelerin de güncel durumları gözetilir ve depolanır. Bununla birlikte, aynı sistem (BD PUBLI) üzerinde geliştirilmiş başka bir veri bankası ile bir bağ kurulabilmektedir. Bu veri bankası da uluslararası insanî hukuk alanındaki doktrin eserlerinin fihristlerini hazırlamaktadır.

REDLINE'ın değişken yapısı, ayrıntılı araştırma ve seçimlere imkan vermektedir. Son derece başarılı olan, bu sorgulama olanaklarının yanı sıra, değişik tipte belgeler arasında sistemin zincir bağlantısı sağladığına da işaret etmek gerekir; böylelikle, kullanıcı, bir sözleşme hükmü ile onun yorumları arasında sörf yapabilir. Örneğin, bir ülke ve onay verdiği metinler arasında bir inceleme yapılarak, olası çekinceler giderilebilir. Dolayısıyla REDLINE uluslararası insanî hukuk konusunda tam bir thesaurus sunmaktadır. REDLINE veri

bankasının güncel olarak, Fransızca versiyonu da mevcuttur; İngilizce bir versiyonu da 1992 yılının ikinci altı ayı içinde kullanıma sunulmuştur (Dumoulin; Frossard, 1992: 250-265).

b) Fransa'daki Hukuk Veri Bankaları

Fransa'da hukuki konuda en az elli veri bankasının ticareti yapılmaktadır. LECLERC raporu sonucunda kurulan yeni organizasyondan beri, yirmiden fazla veri bankası ve Avrupa verileri ile çalışan bir dağıtıcı, bu pazara egemen olmaktadır. Avrupa Birliği verileri ile yaygın olarak çalışan belli başlı dokümanter sistemler arasında şunlar sayılabilir:

CNIJ (Centre National d'Informatique Juridique: Ulusal Hukukî Bilgi İşlem Merkezi)

Bu merkez, kamu sektörüne bağlı olup, kaynakları organize eder ve belgelerin tam metinlerini içeren bir çok veri bankası üretir. CNIJ özellikle veri bankası üretimini sağlar, bu veri bankaları:

- CASS, ilk metinleri 1960'a kadar uzanan temyiz mahkemesi kararlarının kart dizinlerini sunar;
- CJCE (CNIJ/CELEX), Avrupa Birliği Adalet Divanı tarafından 1954'ten beri verilen karar ve direktiflerinin toplamını içeren veri bankası;
- CONSTIT, 1958'den beri Anayasal Konsey tarafından verilen kararların kart dizinlerini içerir;
- LEX, hükümetin genel sekreterinin işbirliği ile seçilmiş bir veri bankasıdır. Özellikle yürürlükteki yasa metinlerini (veya 1950'den sonra yürürlükten kalkmış olan eski yasa metinlerini) ve Anayasa Konseyi kararlarını içerir.

CNIJ, veri bankalarını kendi üretmekte ve dağıtmaktadır. Özellikle, toplu iş sözleşmeleriyle ilgili dokümanter bir sistem olan CALIPSO'da bu veri bankasında önemli yer tutmaktadır. Bir de REFLEX adlı bir veri bankası vardır ki bu, LEX sisteminin genişletilmiş ve detaylandırılmış bir şeklidir: Bin beş yüz kadar Avrupa Birliği direktifi kanun metinlerinin uygulama hükümlerini içerir ve onların olası değişikliklerini burada doğrudan bulmak mümkündür.

Juris (Fransa)

Eskiden JURISDATA adında olan bu veri bankası teknik yayınlardan yola çıkılarak üretilmiştir. 1971'den itibaren özellikle İstinaf Mahkemesi kararlarını içerir. Toplanmış kararların büyük bir kısmı seçilmiş kararlar ise de, JURIS, içtihatı (İstinaf mahkemesi ve diğer adliye) elli kadar dergide yayınlandıkları gibi yansıtmaktadır. Burada aynı zamanda yayınlanmamış çok sayıda kararlar da bulunmaktadır. JURIS, Yargıtay ve Danıştay kararlarından seçilmiş olanları sunmaktadır. Ayrıca altmış kadar hukuk dergisinde yayınlanan doktrin makalelerinin referanslarını da içerir. Tüm belgeler, kısaltılarak ve özet olarak toplanmıştır. Aynı zamanda bir hukuk portalı niteliğinde hazırlanmış olan Juris'in web sitesine ücretsiz olarak, http://www.jurisexpert.net adresinden on-line bağlantı yapılabilmektedir (Juris Expert, 2003).

Lexis

TELE-CONSULTE topluluğu, Avrupa verilerinin yanı sıra, LEXIS (Fransa) veri bankalarını ve aynı servis sağlayıcı tarafından geliştirilmiş olan LEXIS (ABD)'i ve Mad Data Central (MDC), Dayton, Ohio (ABD) veri bankalarını da dağıtmaktadır.

Fransız LEXIS gelişmiş bir veri bankasıdır ve beş alt şube veya kütüphane içermektedir. Bunlar ayrı olarak kullanılabilirler ve kendileri de bir çok hukuk kart dizinini kapsayabilir. Örneğin:

a) LEXIS/INTNAT şu kart dizinleri içerir:

- ACCORD: Fransa tarafından imzalanmış anlaşmalar ve diğer uluslararası anlaşmalar;

- JOCE: 1953'ten itibaren Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'ni bilgilerini içermektedir.
- CJCE: 1954'ten itibaren Avrupa Birliği Adalet Divanı kararlarını içermektedir.

b) LEXIS/LOIREC: Fransız mevzuatı veri bankasıdır. 1955'ten beri Resmi Gazete'de ve diğer değişik dokümanter kaynaklarda yayınlanmış olan mevzuatı içerir. Bunun gibi, diğer kart dizinleri içinde, elli beş yasa, toplu sözleşmeler, (1970'ten itibaren) Bakanlık cevapları, vb. bulunmaktadır.

c) LEXIS/PRIVE: (1959 yılından beri Yargıtay'ın özel hukuk konusundaki içtihatını ve 1978'den beri, aynı mahkemenin suç dairesinin kararlarını kapsar.

d) LEXIS/PUBLIC: Bu veri bankası, 1964'ten itibaren Danıştay tarafından kamu hukuku konusunda oluşturulmuş içtihatı, 1958'den itibaren Anayasal Konsey içtihatını, 1964'ten itibaren Uzlaşmazlık Mahkemesi içtihatını ve 1983'ten itibaren İdari Mahkeme içtihatlarını içermektedir.

e) LEXIS/REVUES: 1980 yılında ilk olarak yayınlanışından itibaren *"La Semaine Sociale Lamy*" isimli periyodik derginin içeriğini yansıtır.

LEXIS tarafından seçilmiş olan her bir kaynağın, eksiksiz ve tam metin halinde olduğunu belirtmek gerekir. Bu veri bankasına http://www.lexisnexis.com/ adresinden on-line bağlantı yapılabilmektedir.

Diğer Veri Bankaları

a) Ban, Banka hukuku ve teknikleri konusunda hazırlanmış bir veri bankasıdır. Banka hukuku konusunda özellikle (yayınlanmış veya yayınlanmamış) karar özetlerini içermektedir.

b) Parl, 1978'den beri gerçekleşen parlamenter çalışmalarının bibliyografik referanslarını sunan bir veri bankasıdır.

c) Tax, Mali içtihat veri bankası TAX bazen yorum da eklediği (İstinaf mahkemesi, Danıştay veya Yargıtay) karar özetlerini sunmaktadır

İki önemli dağıtımcı tarafından sunulan veri bankalarının yanı sıra, daha az uzmanlaşmış veya bölgesel öneme sahip, vb. bir miktar övgüye değer sistemleri yöneltirler. Bunlar arasında, örnek olarak şunlar sayılabilir:

d) JURIDOC, 1960'tan itibaren Nimes ve Montpellier Yargıtay ve Danıştay'ının medeni hukuk ve ticaret hukuku ve mali hukuk konularındaki içtihatını içeren bir veri bir bankasıdır. Aynı zamanda bu yargı organları tarafından diğer alanlarda verilen kararları da içerir. Bunlar yaklaşık seksen hukuk dergisinde yayınlanmış içtihattır, özel hukukla ilgili sorulara Bakanlıkların verdikleri cevaplar da dahildir. Bu sistem, Araştırma, Eğitim ve Hukuki Bilgi İşlem Enstitüsü (IRETIJ) ve Montpellier Üniversitesi tarafından üretilmiş ve dağıtılmıştır.

e) JURINPI, Ünvanlar ve markalar konusunda Fransız [ve Avrupa, Avrupa Topluğu Adalet Divanı ve Avrupa Ünvan Ofisi (OBB)] içtihatı ve yorumları veri bankası Fikri Mülkiyet Ulusal Enstitüsü tarafından üretilmiş ve servis sağlayıcı Questel'e verilmiştir (Dumoulin; Frossard, 1992: 268-271).

c) İtalya'daki Hukuk Veri Bankaları

İtalyan bilgi işlem pazarı, yasa metinlerini, mevzuatı ve bunların yanı sıra sentezler de yer alan veya tam metin olarak ilgili kararları da içeren birçok özel veri bankasına sahiptir. Bu ürünlerden çok miktarda oluşturulmuş ve editörler tarafından dağıtılmıştır. Bunlar, çoğunlukla CD-ROM versiyonu kullanmışlardır.

Italgiure

Italgiure adı verilen bu sistem, İtalya'da hukuki bilgi işlem sektöründe oldukça geniş ve yaygın bir yer tutar. Italgiure, çok büyük çapta bir veri bankasıdır ve tamamen Yargıtay'ın sorumluluğu altında geliştirilmiş ve yaygınlaştırılmıştır.

Veri nakil hatları yolu ile (ITEPAC gibi) çevrimiçi bağlantı ile sorgulanabilir. Veri bankaları şemasına bakıldığında, Italgiure'nin gerçekten zengin bir veri bankası olduğu görülmektedir. Hukuk kaynakları bakımından geleneksel kesime uygun olan. Italguire, mevzuat, içtihat, doktrin içeren veri bankaları içinde en çok tercih edilenidir.

Italgiure - Mevzuat

Bu kaynak için, Italgiure, tam metin halinde özel iki kart dizinini içerir, bunlar:

- LEXS 1940'tan beri yürürlükte olan yasa ve mevzuat metinlerini işler (1860'a kadar uzanan bir kart dizini öngörülmüştür).
- LEXR, bölgelerde yürürlükte olan tüm hukuki metinleri içerir.

Ayrıca, toplu iş sözleşmelerinin tam metnini içeren LAVORO kart dizinini de belirtmek gerekir.

Italgiure - İçtihat

Bu kaynak için Italgiure'nin kararlarını ele aldığı yargı organlarına veya alanına göre tanımlanmış 10'dan fazla veri bankası vardır. Bunlardan en önemlileri şunlardır:

- CEE: 1954'teki kuruluşundan bu yana Avrupa Birliği Adalet Divanı kararları (özet)
- CIVILE: 1962'den beri Yargıtay'ın Medeni Hukuk Dairesinin içtihatı (özet).
- CONSTA: Danıştay'ın idari hukuk içtihatı (özet).
- CORTEC: 1907'den bu yana Sayıştay'ın içtihatı (özet).
- COSTIT: 1956'da kuruluşundan bu yana, Anayasa Mahkemesinin tam metin halinde karar ve kararnameleri. Bunlara, anayasal yargı konusunda alt yargı kararları da (anayasaya uygunluk kontrolü, yetki uzlaşmazlıkları ve benzeri) dahildir.
- MERCIO: alt yargı kararlarından seçmeler (günümüzde altmış bin belgeye yakındır), özet şekilde sunulmuştur. Yeni konular veya az işlenmiş veya önemli işlerle ilgili konular seçilmiştir. Yargıtay tarafından ele alınan kanıtlama konuları üzerinde durulmuştur.
- PENALE: 1966'dan beri Yargıtay'ın Ceza Dairesi tarafından verilen kararların özetlerini içermektedir.
- RIV: Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Avrupa Birliği Adalet Divanı (tam metin halinde veya özet olarak) İtalyan içtihat dergilerinde yayınlanmış kararlarının bir göstergesini oluşturur.
- TRIBUT: Merkezi Mali Komisyonu'nun içtihatlarını içerir (özet).
- MILIT: Askeri Yargı Kararları (özet).

Bu basit sıralama, Italgiure tarafından sunulan İtalyan içtihatının genişliğini gözler önüne sermektedir.

Italgiure - Doktrin

Bu kaynak için, belli başlı şunları sayabiliriz:

- BID: Dokümanter bilgi işlem alanında uluslararası bibliyografik veri bankasıdır.
- DOTTR: Bibliyografik referanslar veri bankası ve İtalyan dergilerinde yayınlanmış hukuki konulardaki makalelerin özetleri ile (1970'den bu yana) yabancı dergilerde yayınlanmış İtalyan hukukuyla ilgili makalelerin özetlerini içermektedir.

Bu iki veri bankası için, Yargıtay Bilgi İşlem Merkezi servis sağlayıcı rolü üstlenmektedir: Ulusal Araştırma Konseyi'nin Hukuki Dokümantasyon Enstitüsü tarafından üretilmişlerdir. DOTTR konusunda on üç üniversite dokümantasyon merkezi ve araştırma enstitüsü ile işbirliği yapılmıştır.

İtalya'daki hukuk veri bankalarına bir başka örnek REBI bibliyografik veri bankasıdır. Bu veri bankası, 1975'ten beri, Floransa Ulusal Kütüphanesi'ndeki İtalyan hukuki eserler katalogunun tüm eserlerinin listesini yapan bir üründür.

Italgiure veri bankasına http://www.cilea.it/cdl/italgiure/home.htm. adresinden çevrimiçi bağlantı yapılabilmektedir (CDL-CILEA..., 2003).

d) Almanya'daki Hukuk Veri Bankaları

Juris

Juris, İtalya'daki Italgiure ile benzer bir şekilde, Alman hukuki bilgi işleminde dokümanter sistemde egemen olmuştur. Juris, üretici ve aynı zamanda servis sağlayıcı olarak, geniş çapta, veri nakil ağları aracılığı ile hizmet verebilen bir veri bankasıdır. JURIS'in bazı kart dizinlerinin CD-ROM versiyonları da hazırlanmıştır. Veri bankasının adresi: http://www.juris.de.

JURIS, ana hatlarıyla, hukukun klasik kaynaklarından tam metin halinde bir çok kart dizini içermektedir. Bunlar:

- Mevzuat,
- Parlamenter çalışmalar,
- İçtihat ve özellikle,

a) Anayasa Mahkemesi içtihatı,

b) 1976'dan bu yana özel dergilerde yayınlanmış federal yargı ve alt yargı içtihatı,

c) 1966'dan bu yana mali içtihat,

d) 1966'dan bu yana Alman dergilerinde yayınlandığı biçimiyle yurttaş sorumluluğu konusundaki içtihat,

e) İş hukuku içtihatı, sosyal hukuk içtihatı ve idari hukuk içtihatı (1960'dan bu yana birinci ve ikinci yargılar),

- Doktrin, özellikle:

a) JURIS tarafından 1970'ten bu yana seçilmiş, tam metin halindeki, önemli makaleler ve karar yorumları kart dizinlerini,

b) Sosyal hukuk konusunda Federal Mahkemenin Dokümanter Fonu'nun bibliyografik kart dizinlerini kapsamaktadır.

JURIS DATA DISC adındaki yayınlar altı tanedir ve sırasıyla şunları kapsar:

- JURE DATA DISC 1, Federal Mahkeme (Bundesfinanzhof) mali içtihatı,
- JURE DATA DISC 2, Federal Mahkeme genel içtihatı,
- JURE DATA DISC 3, Federal Mahkeme içtihatı ve Länder'lerin sosyal hukuk konusundaki içtihatı,
- JURE DATA DISC 4, İş Hukuku içtihatı
- JURE DATA DISC 5, İdari Yargı içtihatı,
- Alman mevzuatının (iç hukuk) tamamını kapsayan JURE DATA DISC BUNDESRECHT.

C. H. Beck yayın şirketi, geleneksel kaynaklar hakkında yayınlanmış dokümanların CD-ROM'lar halinde yayınlarını sunar. Bu tipte üç veri bankası kullanıma hazırdır:

Arbeitsrechtliche Praxis (AP-CD-ROM)

Arbeitsrechtliche Praxis (AP-CD-ROM) İş Hukuku konusundaki kararların (1954 - 1981 arası) özetlerini ve (1982'den itibaren) tam metinlerini yorumlarıyla birlikte içeren bir veri bankasıdır.

NJW Voltext CD-ROM

NJW Voltext CD-ROM, İki disk halindeki, 1981'den bu yana özel hukuk konusunda "Neue Juristische Wochenscrift" dergisinde yayınlanan kararları kapsamaktadır.

N. W. Leitsalzkartei CD-ROM

N.W. Leitsalzkartei CD-ROM C.H. Beck Verlag'in editörlüğünü yaptığı dergilerde 1985'ten itibaren yayınlanmış Alman yargı organlarının kırk bin kadar kararın referans ve yayınını kapsamaktadır (Dumoulin; Frossard, 1992: 266-273).

Kaynaklar

Bares, Michel. (1984). **La Recherche Documentaire Dans le Contexte Télématique**. 2éme éd. Paris: Technique et Documentation – Lavoisier.

Cavin, Pierre. (1978). "Le Tribunal Fédéral Suisse". **In: La Cour Judiciare Supreéme: Une Enquéte Comparative.** Paris: Economica.

CDL - CILEA Digital Library. (2003). [Çevrimiçi] Elektronik Adres: http://www.cilea.i/cdl/italgiure/home.htm. [27.3.2003].

Dumoulin, Jean-François and Gabriel Frossard. (1992). **Les Sources du Droit, la Documentation Juridique et l'informatique Documentaire**. Bâle: Helbing and Lichtenhahn.

Fişekçi, Oya. (1982). **Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu**. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakultesi

Juris Expert. (2003). [Çevrimiçi] Elektronik Adres: http://www.jurisexpert.net [12.3.2003].

Karayalçın, Yaşar. (2001). **Hukukda Öğretim - Kaynaklar – Metod Problem Çözme**. Gnş. 5. bs. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Poudret, Jean-François. (1990). **Commentaire de la Loi Fédérate d'Organisation Judiciare du 16 Décembre 1943; Avec la Collab. de Suzatte Sandz-Monod**. Berne: Stämpfli.

Swisslex Westlaw. (2003). [Çevrimiçi] Elektronik Adrtes: http://www.swisslex.ch. [04.08.2003].